

УДК 373.091

В. В. Сагайдак,

заступник директора з навчально-виховної роботи Комунального закладу
«Луцький навчально-виховний комплекс № 9 Луцької міської ради»

Організаційні й методичні засади впровадження інновацій та дослідно-експериментальної діяльності у навчальному закладі *

Розкрито організаційні та методичні основи ефективного впровадження інновацій, дослідно-експериментальної роботи в навчальному закладі.

Ключові слова: дослідно-експериментальна діяльність, інноваційна діяльність, інноваційні технології, освітнє середовище, інтелектуально-духовний розвиток.

Sahaidak V. V. Organizational and Methodological Principles of Implementing Innovations and Research Activity at School.

Organizational and methodological principles of effective innovations and research activity at school have been worked up.

Key words: research activity, innovative activity, innovative technologies, educational environment, intellectual-spiritual development.

Постановка проблеми. Система освіти в нашій країні переживає період реформ, які спрямовані на те, щоб її рівень відповідав європейським стандартам. Високий динамізм розвитку науки, стрімке оновлення системи знань на перший план висувають нові завдання щодо перегляду змісту, форм і методів навчання, впровадження інноваційних технологій, орієнтації освіти на особистість учня.

Не викликає сумніву, що саме дослідницька діяльність є універсальною, продуктивною формою розвитку інтелектуального потенціалу учасників навчально-виховного процесу. Метою дослідно-експериментальної роботи є перевірка результативності й можливості застосування педагогічних та управлінських інновацій, які забезпечують покроковий план удосконалення школи.

Метою статті є аналіз організаційних та методичних зasad упровадження інновацій у сучасному навчальному закладі.

Виклад основного матеріалу. Модернізація освіти в Україні визначила необхідність розвитку інтелектуального, духовного потенціалу особистості. Особливої актуальності набуває проблема формування конкурентоздатного випускника навчального закладу. Пошук здібних та обдарованих дітей, створення умов для інтелектуального, творчого, соціального та емоційного розвитку учнів, сприяння формуванню якостей, необхідних для результативної розумової праці, творчості й успішного самоствердження в житті, – основні педагогічні завдання, зумовлені новими соціальними вимогами, які лежать в основі дослідно-експериментальної роботи навчального закладу.

Створення мережі інноваційних навчальних закладів в Україні передбачає значні якісні зміни в освіті, виявлення, навчання й виховання обдарованих дітей, орієнтує навчально-виховний процес на їх підтримку та стимулювання розвитку інтелектуального і творчого потенціалу учнівської молоді. Саме тому важливе місце в комунальному закладі «Луцький навчально-виховний комплекс № 9 Луцької міської ради» займає робота щодо інтелектуально-духовного розвитку особистості школяра.

У навчальному закладі діють експерименти обласного та всеукраїнського рівня: «Інтелектуально-духовний розвиток школяра в умовах інноваційного освітнього середовища», «Розвиток асоціативного мислення на початковому етапі вивчення англійської мови», «Варіативні моделі комп’ютерно орієнтованого середовища навчання предметів природничо-математичного циклу в загальноосвітньому навчальному закладі». Виходячи із цього, розробляється, удосконалюється, корегується діяльність педагогічного та учнівського колективів, спрямовуючи їх на розвиток природних нахилів, здібностей і обдарувань школярів, потреби і вміння самовдосконалюватися.

Теми експериментів різнопланові, тому охоплюють усі підсистеми функціонування навчального закладу:

– створення сприятливих умов для формування ключових компетентностей учнів (управлінська діяльність);

– упровадження технологій компетентнісно

орієнтованого навчання (система методичної роботи);

– сприяння саморозвитку та самореалізації особистості через профільне навчання й поглиблена вивчення предметів (система наукової роботи);

– формування суспільно визнаних цінностей, поведінкових реакцій та етико-соціальних навичок учнів (система виховної роботи);

– моніторинг і корекція розвитку особистості (психологічна служба).

Дослідно-експериментальна діяльність – продуктивна форма розвитку інтелектуального потенціалу учасників навчально-виховного процесу. Важливим є створення сприятливих психолого-педагогічних умов для розвитку особистості дитини, її інтелектуального та духовного потенціалу.

Під час реалізації дослідно-експериментальної роботи педагоги навчального закладу переконалися у справедливості твердження: «Діти тим талановитіші, чим більше можливостей бути талановитими й розумними ми їм надаємо». Робота розпочинається з виявлення дитячої обдарованості та її раннього розвитку, адже це у майбутньому дає результати,

* Фотоколаж – на СД цього номера.

створює умови для реалізації природних задатків особистості.

Значну роль у проведенні дослідно-експериментальної роботи відіграє психологічна служба навчального закладу, яка на ранньому етапі визначає тип обдарованості дитини (*інтелектуальна, академічна, творча, художня, соціальна, духовна, психомоторна, спортивна*), створює та коректує банк даних здібних дітей.

Під час дослідно-експериментальної роботи особлива увага приділяється учням 5–7 класів, які ще не задіяні у міських та обласних олімпіадах і конкурсах. З цією метою здійснюється системна робота, яка передбачає:

- залучення школярів до участі у шкільних олімпіадах з обов'язковим відзначенням на лінійках та святах;
- розробку учнями дослідницьких робіт та проектів;
- залучення до участі у предметних тижнях, гуртках та фахультатах.

Досвід роботи навчального закладу свідчить про ефективність упровадження алгоритму формування дослідницької компетентності учнів. Цю діяльність координує Шкільна академія наук, до складу якої входять переможці обласних та всеукраїнських інтелектуальних змагань, учнівське наукове товариство «Допитливі інтелектуали».

Керівники наукових секцій працюють за спільним планом, а вчителі-предметники складають плани індивідуальної роботи з кожним із вихованців. При цьому щороку ведеться облік обдарованих школярів, відстежуються їхні досягнення і визначаються перспективи.

Учні мають можливість під час експерименту щорічно додатково відвідувати факультативи та спецкурси.

Дослідно-експериментальна діяльність спонукала до створення клубів за інтересами. Кожен клуб об'єднує дітей за типом обдарованості, цілеспрямовано формує базові компетентності школярів.

Клуб «Здоров'я». Діти відвідують шкільні спортивні секції за інтересами, а в клубі об'єднуються під час спортивних свят, фестивалів, товариських зустрічей, змагань. Це дає змогу учням проявити себе не тільки фізично, а й показати свої розумові та творчі здібності.

Літературна вітальня «Соняшник». Мета клубу – формувати мовну компетентність, сприяти утвердженню національних, духовних цінностей.

Форми роботи: бесіди за круглим столом; зустрічі з поетами Волині та України; літературні, тематичні вечори; участь у мистецьких конкурсах різних рівнів.

Екологічний клуб «Паросток». Робота клубу здійснюється у двох напрямах: по-перше, науково-дослідницькій діяльності, результатами якої є написання рефератів, наукових робіт, створення проектів, участь у конкурсах, акціях екологічного спрямування; по-друге, просвітницькій діяльності.

Шкільний клуб підприємництва «Успіх», роботу якого спрямовано на формування елементів економічного мислення, навчання основ ведення власного бізнесу. Робота клубу започаткована у рамках україно-польського проекту «Шкільна академія підприємництва».

Клуб «Ерудит», діяльність якого сприяє створенню поля креативності, підвищує мотиваційний аспект навчання. Дух змагальності та інтелекту допомагає старшокласникам стати компетентними у різних галузях науки.

Клуб «Mіксіке», який об'єднує учнів, учителів, батьків, учасників Міжнародного україно-естонського проекту

«Mіксіке в Україні». Він забезпечує можливість: створювати та використовувати власні навчальні онлайн-матеріали та колекцію навчальних матеріалів учасників проекту. Середовище «Mіксіке» дозволяє проводити навчальні змагання серед учнів школи та між учнями інших шкіл.

У 2013 році розпочав діяльність **клуб «Робототехніка»**. У його роботі використовується базовий набір LEGO Mindstorms Education для конструювання та програмування роботів. Процес навчання у гуртку моделює роботу програмістів, інженерів і науковців, готуючи учнів до вибору майбутньої професії у високотехнологічних та наукових галузях, попит на які зростає в усьому світі. Основний принцип – «навчання через дію». Воно відбувається тоді, коли дитина створює реальні речі в матеріальному світі й одночасно набуває знань. Тобто знання створюються в результаті діяльності. Робототехніка – це найцікавіший вид науково-технічної творчості. Гурток надає широкі можливості для розвитку пізнавальних і творчих здібностей ліцеїстів, готує їх до участі у міжнародних конференціях.

Вихованці **школи «Турнірний бій»** отримують навички продуктивного спілкування, здобувають уміння керувати своїми емоціями та поведінкою, аргументовано доводити власну думку і в інтелектуальних змаганнях, і в навчальній діяльності.

За результатами досліджень, участь у таких клубах необхідна школярам, оскільки задовольняє їх потребу у самореалізації, творчості та спілкуванні. Позитивний результат роботи, що проводиться в межах дослідно-експериментальної діяльності, забезпечується чіткою постановкою завдань і комплексним, системним підходом до їх вирішення.

Сьогодні можна впевнено сказати, що педагоги НВК – це колектив однодумців-професіоналів, які не тільки створюють сприятливі умови для розвитку кожної дитини, але й постійно працюють над власним удосконаленням. Методична робота у школі поєднано спрямовується на формування та розвиток професійної компетентності педагогів.

Ефективним став доробок учителів англійської мови, які працюють над упровадженням методу асоціативних символів на початковому етапі вивчення англійської мови. Навчально-методичний комплект для першого класу отримав гриф Міністерства освіти і науки України – «Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах» (протокол № 3 п. 1.11 від 21 червня 2010 року).

Вчителі методичного об'єднання англійської мови постійно демонструють інноваційні підходи до викладання предмета. В основу розробки експериментальної методики покладено ідею використання графічних і кольорових мемоніків, які зумовлюють правильність подальших усних або письмових висловлювань на рівні фраз, понадфразової єдності. У навчанні використовуються символи, піктограми, команди, ігри, міміка, жести, рухи. Таким чином, закладається ґрунтовна основа для формування комунікативної компетентності учнів, вільного володіння ними іноземною мовою.

Інноваційне освітнє середовище – це педагогічно доцільно організований простір життедіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості. Навчальний заклад постійно перебуває в інтенсивному пошуку власної моделі інноваційного освітнього середовища. З вересня 2016 року здійснюється новий експеримент, ініційований Інститутом інформаційних

Методичні публікації

технологій і засобів навчання НАПН України: «Варіативні моделі комп’ютерно орієнтованого середовища навчання предметів природничо-математичного циклу в загальноосвітньому навчальному закладі». Питання щодо впровадження інформаційно-комунікаційних технологій набувають значної популярності. Єдиний інформаційний простір школи будується з використанням інформаційно-комунікаційних технологій задля впровадження нових форм проведення уроків, безпечної зберігання й обміну даними, забезпечення мобільності педагога та школяра.

Основним способом діяльності учасників навчально-виховного процесу є нова організація роботи вчителя з учнями:

- використання варіативних моделей комп’ютерно орієнтованого середовища навчання, електронних освітніх ресурсів під час відпрацювання навчальних навичок, виконання домашніх завдань, дослідницьких проектів;
- проведення майстер-класів, вебінарів, онлайн-конференцій, онлайн-уроків;
- робота учнів над виконанням індивідуальної, колективної та групової дослідницької роботи;
- взаємодія вчителя й учнів, що спрямована на розкриття інтелектуального, творчого потенціалу, активізації пізнавальної діяльності учнів, розвитку креативного мислення.

Педагоги навчального закладу постійно удосконалюють свій професійний рівень з питань створення інформаційного середовища навчання. Це у першу чергу технології дистанційного навчання: створення власних учительських блогів та сайтів; запис відеоуроків та розміщення їх на загальнодоступних ресурсах; організація розсилки завдань; використання онлайн-програм для моделювання ментальних карт; планування та реалізація проектної діяльності у вигляді веб-квестів.

Під час проведення уроків учителі школи використовують загальнодоступні сервіси: Web 2.0, LearningApps.Org, Microsoft Mouse Mishief, GeoGebra та Google-сервіси, технології Інтел версії 10.0.

У подальшому очікуваним результатом є:

- ширше за雷锋ення учителів до використання технологій дистанційного навчання, технологій Web 2.0;
- створення авторських електронних ресурсів.

Проблеми, над якими працює педагогічний колектив навчального закладу в рамках дослідно-експериментальної роботи, є різноманітними, але разом вони створюють чітку систему, яка дозволяє учням розкрити свої здібності повною мірою. Системна робота у навчальному закладі з обдарованими дітьми дала свої результати.

Так, щорічно в навчальному закладі є: переможці міських, обласних та всеукраїнських олімпіад, конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт, турнірних змагань, обласної олімпіади ім. М. П. Кравчука, виставки науково-технічної творчості, змагань із винахідництва, конкурсу «Зоряний шлях», «Інтел-еко Україна»; учасники Всеукраїнського біологічного форуму «Дотик природи», Всеукраїнської виставки-конкурсу інноваційних технологій «Майбутнє України»,

виставки-фестивалю «Обдаровані діти України», інтернет-конференції «Формування та розвиток суспільства в сучасних умовах господарювання», Міжнародних науково-практических конференцій «Я – європеєць».

У рамках експериментів матеріали з досвіду роботи дирекції та педагогічного колективу узагальнено у збірниках матеріалів, методичних розробках: «Управління процесом розвитку дитячої обдарованості в навчальному закладі нового типу» (2010 р.), «Створення інноваційного освітнього середовища – шлях до розвитку дитячої обдарованості» (2013 р.), «Удосконалення інноваційної системи як чинник формування компетентності особистості школяра» (2014 р.), «Моделювання компетентності особистості школяра шляхом розвитку дитячої обдарованості» (2014 та 2016 рр.), «Ресурси створення інформаційного освітнього середовища школи» (2017 р.).

Педагоги НВК діляться своїм досвідом на конференціях обласного, всеукраїнського та міжнародного рівня. Роботу закладу з проблеми розвитку дитячої обдарованості презентовано на II Міжнародній науково-практическій конференції «Наукова еліта у розвитку держави» (жовтень 2012 р.), Міжнародній конференції «Обдаровані діти – інтелектуальний потенціал держави» (вересень 2013 р.), Всеукраїнській науково-практическій конференції «Дослідницький компонент у діяльності загальноосвітніх навчальних закладів: ретроспектива і перспектива» (листопад 2013 р.), Міжнародній науково-практическій конференції «Інноваційні технології навчання обдарованої молоді» (грудень 2015 р.), Міжнародному форумі «Інноватика в сучасній освіті» (жовтень 2016 р.), VII Міжнародній виставці «Сучасні заклади освіти – 2016» (березень 2016 р.), семінарі тренінгу в рамках літньої школи «Clever» (червень 2016 р.).

Висновки. Сьогодні якісна освіта ототожнюється з конкурентоспроможністю людини. Але, як свідчить практика, не всі випускники навчальних закладів, незважаючи на високий особистісний потенціал, спроможні ефективно застосовувати свої здібності та впевнено презентувати свої можливості на ринку праці. Саме тому діяльність навчально-виховного комплексу спрямована на досягнення якісного кінцевого результату, створення міцного фундаменту задля подальшого життєвого успіху школярів.

Для впровадження ідей розвитку інтелектуального та творчого потенціалу учнів використовуються різноманітні форми і методи, але ефективними стають ті, в яких діти не тільки отримують готові знання, а самі стають активними учасниками процесу пізнання, самостійно вирішують складні питання, розв’язують проблемні ситуації та вчаться застосовувати набуті знання. Освіта повинна готувати нову людину з інноваційним типом мислення, культури, діяльності, людину, здатну сприймати зміни, нововведення і творити їх. Робота в інноваційному режимі дає можливість працювати на успіх учнів, що і є кінцевим продуктом учительської праці. Педагогічний колектив навчального закладу готовий до змін, пошуків та впровадження нових ідей.

Література

1. Авер’янова Н. М. Сучасна українська еліта: перспективи розвитку / Н. М. Авер’янова // Вісн. Київ. нац. ун-ту. – 2011. – № 15. – С. 41–44.
2. Базелюк В. Експеримент як фактор інноваційного розвитку школи майбутнього / В. Базелюк // Післядипломна освіта в Україні. – 2012. – № 2. – С. 102–106.
3. Вітюк В. Дослідно-експериментальна робота як фактор професійного розвитку педагогів / В. В. Вітюк // Пед. пошук. – 2011. – № 1 (69). – С. 3–5.
4. Сорочан Т. Післядипломна педагогічна освіта: можливі відповіді на виклики модернізації / Т. Сорочан // Післядипломна освіта в Україні. – 2015. – № 2. – С. 9–12.
5. Стадник О. О. Дослідницька робота як засіб творчої самореалізації учнів / О. О. Стадник // Пед. науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2012. – № 7. – С. 295–300.